

БІОЛОГІЯ КУТУМА

О. С. ЛОШАКОВ

Кутум поширений в басейні Каспійського моря, головним чином в південній частині — від гирла Терек на півночі до Горганської (Астрабатської) затоки на півдні. Основна маса кутума зосереджена в південно-західній частині Каспія, що примикає до Ензелійської і Кіровської затоки.

В 1957 і 1961 роках в Азовське море вселено кутум з Каспійського моря. В 1957 році в Краснодарський край було завезено 3 млн., а в 1961 році в Темрюк і Ачуєво доставлено ще 30 млн. ікринок кутума в стадії глазка. Після інкубації ікри в апаратах Сес-Гріна і вирощування мальків в ставках, молодь із ставків випущена в Зозуліївське і Сладковське гирла (Дорошин, 1961, Трушінська, 1962). На початку 1961 року, як відмічає Г. Я. Дорошин, кутум поширився майже по всьому Азовському морю.

Даних про нерестові міграції кутума в ріки басейну Азовського моря покищо мало. Плідники кутума в березні — квітні 1961 року виловлювались в Зозуліївському гирлі, в Кубані і Кубанських лиманах, що мали довжину 39, 40, 43 і 46 см і вагу 845 г — до 1 кг. Наведені дані показують, що кутум акліматизувався в Азовському морі і тепер основним завданням є вивчення його біології і нерестових міграцій та місць нересту в басейні Азовського моря. Тому наше повідомлення про вилов плідників кутума в р. Берді становитиме певний інтерес.

К у т у м — прохідна стайна риба, що нерестить-

ся в ріках. Плодючість 90—150 тисяч ікринок при вазі риби — 1830—2430 г. В Терек заходить на нерест рано весною (березень), нерест починається в перших числах квітня при температурі води біля 8°. Масовий нерест — кінець квітня при температурі води 13—15°, перша половина травня — 15—20° (Берг, 1949; Монастирський, 1949).

Ікра лишка, відкладається на занурених частинах комишу, розвивається при середній температурі води 8,4° — 18—21 добу, при 15,2° — 8 діб. Статевозрілим становиться на третьому-четвертому році життя; довжина самок 362—378 мм, самців 346—378 мм, вага самок 718—817 г., самців 606—808 г (Монастирський, 1949).

Кутум весною заходить в річку Берду на нерест. Перший раз він нами був виловлений в гирлі річки 23 квітня 1960 року і мав довжину тіла 298 мм. До 1968 року в наших виловах кутум не попадався. В квітні 1968 року в Берді в районі села Осипенко (нижче греблі Бердобуду) виловлено 8 плідників кутума. Один з них, що виловлений 13 квітня, мав довжину тіла 352 мм. Це був самець з текучими статевими продуктами. Цей екземпляр нами зберігається. Серед виловлених плідників було дві самки з ікрою у стадії зрілості. Одна з них мала довжину тіла 401 мм, друга — 409 мм. Точних даних про розміри і статевий склад останніх 5 екземплярів нам добути не удалось.

В літні місяці кутум нагулює в прибережній зоні північної частини Азовського моря, деколи виловлюється вудочками. Попадається в контрольних виловах Бердянської рибінспекції.

Щоб знати ефективність акліматизації кутума в Азовському морі, слід систематично слідити за його нерестовими міграціями, строками і місцями нересту. Нами будуть продовжені дослідження за нерестовими міграціями в ріки північного Приазов'я.